

INNSPILL TIL STORTINGSMELDINGEN OM DYREVELFERD-Akvatiske dyr

Innhold

A GENERELL DEL – ALLE DYREARTER.....	2
1. INNLEDNING	2
2. DYRS EGENVERDI – UNØDIGE PÅKJENNINGER OG BELASTNINGER (dvl. § 3).....	2
3. INTERESSENER OG DRIVERE SOM PÅVIRKER DYREVELFERDEN	3
4. STATUS OG UTVIKLING	5
5. BETYDNINGEN AV GOD DYREHELSE.....	5
6. KOMPETANSE	5
7. DYREVELFERDSMERKING.....	6
8. BEHOV FOR MER FORSKNING INNEN DYREVELFERD	6
9. KUNNSKAPSSTØTTE OG RISIKOVURDERINGER	7
10. RÅDET FOR DYREETIKK	7
11. ORGANISERINGEN AV DEN OFFENTLIGE DYREVELFERDSFORVALTNINGEN	7
12. REGELVERKSUTVIKLING.....	8
13. TILSYN OG KONTROLL.....	8
14. DYREPOLITI	9
15. NÆRINGSORGANISASJONENES ROLLE	9
16. BRUK AV DYR TIL FORSKNING OG VITENSKAPELIGE FORMÅL	9
B SPESIELL DEL – AKVATISKE DYR.....	10
1. BAKGRUNN	10
2. OVERORDNEDE INNSPILL	11
3. VIDEREFØRING AV «FØRE VAR PRINSIPPET»	11
4. REGELVERKSUTVIKLING.....	12
5. TILDELING	12
6. PRODUKSJONSREGULERING.....	13
7. DIGITALISERING OG BRUK AV DATA FOR BEDRE DYREVELFERD.....	13
8. RENSEFISK.....	14
9. FORSØKSDYR - FISK.....	15
10. ANDRE ARTER I OPPDRETT	15
VILLFISK OG TIFOTKREPS.....	15
1. BAKGRUNN	15
2. UTØVELSE AV FISKE	16
3. FANG OG SLIPP	16

A GENERELL DEL – ALLE DYREARTER

1. INNLEDNING

Ny kunnskap, nye forutsetninger, nye utfordringer og en sterk interesse for dyrevelferd har kommet til siden Stortingsmelding nr. 12 (2002-2003) om dyrehold og dyrevelferd ble lagt frem.

Stortingsmeldingen la vekt på overgangen fra dyrevern til dyrevelferd. Dette gjenspeiles i tittelen til den nye dyrevelferdsloven. Vi anbefaler at den nye stortingsmeldingen tar utgangspunkt i den forrige meldingen og lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd.

Meldingen bør diskutere grundig hva god dyrevelferd innebærer sett med dagens øyne, hva som er oppnådd siden forrige melding, hvilke nye utfordringer som er kommet til, og hvordan dyrevelferden skal kunne måles for å beskrive status og utvikling.

Departementene og Mattilsynet lagde i 2006 en matrise som viser aktuelle tiltak for å følge opp Stortingsmelding 12 (2002-2003), med angivelse av ansvar, prioritering og fremdrift.

I dag er de aller fleste tiltakene gjennomført, men enkelte utfordringer gjenstår:

- Tap av beitedyr til rovvilt (matrisen punkt 9.6.4 (sau) og 9.6.6 (tamrein))
- Bedre velferd for tamrein – beitekriser (punkt 9.6.6)
- Bedre velferd for and og gås – tilgang til badevann (punkt 9.6.9)
- Hjemløse katter (punkt 9.6.13)
- Bruk av forsøksdyr (punkt. 9.6.15)
- Fang- og slipp-fiske (punkt 9.6.19)

Punktene er nærmere omtalt lengre ned i dokumentet, og en oppdatert utgave av matrisen er vedlagt.

Stortingsmeldingen bør omtale oppfølgingen av den forrige meldingen, hva som er oppnådd, og hva som gjenstår, og forutsetninger som har endret seg siden forrige melding.

Stortingsmeldingen bør diskutere hvorvidt vi har sett en overgang fra «dyrevern» til «dyrevelferd» for alle dyregrupper loven gjelder for, og ha en systematisk gjennomgang av dyrevelferdsloven for å identifisere tema som trenger økt oppmerksomhet, og eventuelle behov for endringer. Noen utfordringer og innspill blir omtalt nedenfor.

2. DYRS EGENVERDI – UNØDIGE PÅKJENNINGER OG BELASTNINGER (dvl. § 3)

Dyrevelferdsloven § 3 er en helt sentral bestemmelse, som andre paragrafer og forskrifter under loven må tolkes i lys av. Den er derfor et viktig utgangspunkt for temaene i stortingsmeldingen.

Utgangspunktet må være at alle dyregrupper er like for loven:

- Fisk og landdyr
- Kjæledyr og produksjonsdyr
- Tamme og ville dyr

Det er allment akseptert i vårt samfunn at vi holder dyr for økonomiske og andre formål til nytte og glede for oss mennesker. Alt dyrehold fører til nødvendige begrensninger i dyrenes naturlige liv, men

samtidig får de goder som mat, stell og beskyttelse mot utfordringer som ville dyr hele tiden blir utsatt for. Det kan være gode grunner til at ulike hensyn i ulike produksjoner og typer dyrehold fører til ulike vurderinger av hva som er nødvendige begrensninger i dyrenes liv. Men disse forskjellene bør være resultat av gode avveininger mellom ulike verdier og hensyn, der dyrevelferden vekter tungt.

Kunnskapen om hva som påfører dyr «påkjenninger og belastninger» er i stadig utvikling, og mest mulig oppdatert kunnskap må legges til grunn.

Hva som er *unødvendig*, er mer åpent. Både dyrevelferd og miljø hører inn under bærekraftbegrepet, men kan dra i hver sin retning. Hensynet til dyrevelferd må vektes mot økonomi, praktiske forhold, menneskers behov og noen ganger mot dyrehelse eller andre dyrevelferdshensyn. Slik vekting må skje når politikerne fastsetter regelverk, når tilsynet forvalter regelverket og utøver skjønn, og av alle som i det daglige skal etterleve regelverket.

Der det mangler forskrifter, eller forskriftene i stor grad er funksjonsbaserte, er «unødig»-vilkåret ekstra krevende for forvaltningen og dyreholderne å vurdere. Men relevante argumenter under dette momentet er også under utvikling. En belastning kan bli «unødig» hvis mindre belastende alternativer eller kompensatoriske tiltak blir tilgjengelig. En belastning kan være «nødvendig» hvis andre hensyn enn dyrevelferd må veie tyngre. Hvor grensen går (beskyttelsesnivået) er til syvende og sist et politisk spørsmål. Et typisk eksempel er kastrering av gris.

Det finnes etiske begrunnelser både for at det må finnes, og for at det ikke bør finnes, forskjeller mellom hvor strengt vi regulerer og håndhever regler om dyrevelferd for hhv produksjonsdyr og sports-/familiedyr, og for ulike typer produksjonsdyr, inkludert fisk. Skal for eksempel regelverket for hold av kjæledyr/sportsdyr være strengere enn for hold av produksjonsdyr fordi slikt dyrehold er mindre nyttig enn dyrehold for å produsere mat? Eller med andre ord – er formålet å produsere mat så viktig at det på grunn av økonomiske og praktiske forhold er etisk forsvarlig å holde dyr under forhold som ikke er i tråd med deres naturlige behov, og som ikke blir akseptert for kjæledyr? Har det betydning at svært mange av produksjonsdyrene får et kortere liv enn sports/familiedyr?

Dagens forarbeider til dyrevelferdsloven omtaler i liten grad havbruk, som gir andre utfordringer for fiskevelferd enn dem vi ser ved hold av landdyr.

Stortingsmeldingen bør legge stor vekt på forarbeidene til og innholdet i dyrevelferdsloven § 3 og omtale hva som er «nødvendige» og «unødvendige» påkjenninger og belastninger, med eksempler fra både landdyr og akvatiske dyr, inkludert ville dyr/fisk. Det er et særlig behov for å utdype og tydeliggjøre hvilken beskyttelse oppdrettsfisk har.

Meldingen bør også diskutere om overordnede krav i dyrevelferdsloven blir oppfylt i praksis:

- Respekt for dyr
- Dyrs egenverdi
- Beskyttelse mot unødige påkjenninger og belastninger – og hva er «unødig»?
- Naturlig atferd, trygghet og trivsel.
- Kompetanse

3. INTERESSENER OG DRIVERE SOM PÅVIRKER DYREVELFERDEN

Dyrevelferden kan utvikles i både positiv og negativ retning av ulike interesser og ulike forhold. Nedenfor har vi listet opp noen viktige interesser og drivere vi mener det er verd å vurdere nærmere.

Drivere for bedre dyrevelferd

Viktige interesser

- Stortinget, Regjeringen, departementene
- EU
- Mattilsynet
- Politiet
- Domstolene – gjennom dommer som setter rettslige standarder
- Førstemottakere (slakterier, meierier m.v.)
- Bearbeidingsindustri
- Dagligvarekjeder
- Forbrukerne
- Nærings- og dyreholderorganisasjoner
- Dyrevernorganisasjonene
- Skoleverk, forskningsmiljøer og kunnskapsstøtte
- Media

Drivere og virkemidler

- Normer og holdninger - god dyrevelferd som viktig premis for hold av alle typer dyr
- Politiske føringer og strategier – Hurdalsplattformen og Regjeringens havbruksstrategi
- Regelverksutvikling, lover og forskrifter - nytt dyrevelferdsregelverk under arbeid i EU
- Tilgang til data om tilstand og risiko ift. dyrevelferd
- Offentlig veiledning og kontroll
- Rettsavgjørelser/-praksis (gjeldende rett)
- Kompetansekrav
- Velferdsplaner, journal og dokumentasjon i produksjonsdyrehold
- Arbeidsforhold, HMS og psykisk helse
- Bransjekrav og krav fra tredjeland – innenlandsmarkedet og eksport
- Kvalitetssystem for landbruket (KSL) basert på standarder for kvalitetssystem (NS/ISO)
- Dyrevelferdsprogrammer for produksjonsdyr
 - Må kunne måle status og utvikling for å sikre effekt
 - Bør være obligatorisk ved hold over et visst antall dyr og kompleksitet
- Næringsrådgivning, kurs og informasjon – bidra ved krav om formell kompetanse
- Forbrukerkrav, merkeordninger og bevisste valg av produkter med høyere krav/pris
- Økonomiske rammevilkår
 - Overskudd i drifta som kan investeres i dyrevennlig produksjon
 - Jordbruksoppjøret
- Innovasjon og utvikling av nye driftsformer som er bedre egnet til å ivareta dyrevelferden
- Forskning og annen kunnskapsutvikling
- Utdanning
- Informasjon og dialog

Dersom Mattilsynet og politiet skal kunne motvirke de negative driverne og fremme de positive driverne for god dyrevelferd, er det nødvendig at etatene har gode virkemidler og nok ressurser.

Stortingsmeldingen bør diskutere driverne for utviklingen av dyrevelferden i både positiv og negativ retning, identifisere utfordringer og peke på mulige løsninger.

4. STATUS OG UTVIKLING

Målsettinger og prinsipper som skal legges til grunn for å oppnå bærekraftig matproduksjon, må også omfatte god dyrevelferd. Det mangler anerkjente metoder for å måle status og utvikling for dyrevelferd – i hvert dyrehold og for landet. Dette er et viktig tema i det pågående EU-arbeidet på dyrevelferd. Man trenger data og kunnskap om status, egnede og målbare indikatorer og gode mål.

Målrettet avl, utvikling av stadig bedre driftsformer, bruk av egnede velferdsindikatorer, redusert dødelighet, samt forsvarlig utprøving av nye metoder bør være sentrale elementer i videre arbeid.

Stortingsmeldingen bør omtale hvordan man innhenter kunnskap om status for dyrevelferden, og løfte frem behovet for å kunne måle utviklingen og drive kontinuerlig forbedring. Det er også behov for å formulere noen mål for fremgangen. Stortingsmeldingen bør også omhandle muligheten for et «overvåkings- og kontrollprogram» for dyrevelferd basert på data.

5. BETYDNINGEN AV GOD DYREHELSE

God dyrehelse er en forutsetning for god dyrevelferd. Dette gjelder ikke bare smittsomme sykdommer, men også i aller høyeste grad produksjonslidelser og arvelige lidelser. Statusen for smittsomme dyresykdommer for landdyr i Norge er godt dokumentert og regnes som svært god, mens status for produksjonssykdommer får mindre omtale. I havbruksnæringen er sykdomssituasjonen utfordrende også når det gjelder smittsomme sykdommer.

Stortingsmeldingen bør omtale status, utvikling og aktuelle tiltak for bedre landdyr dyrehelse der utfordringene ikke skyldes smittsomme sykdommer, og for å forebygge og bekjempe sykdomsutfordringene i havbruksnæringen.

6. KOMPETANSE

Dyreholdere og andre som påvirker dyrs velferd, skal ha nødvendig kompetanse på dyrevelferd (dyrevelferdsloven § 6). God kompetanse er den beste måten å sikre god dyrevelferd på. Med kompetanse menes faglig kunnskap, praktiske ferdigheter, fysiske og mentale evner, empati med dyr og holdning til dyrevelferd. For yrkesutøvere også kunnskap om relevant dyrevelferdsregelverk.

Mattilsynet mener det er viktig at alle dyreholdere har oppdatert og relevant kompetanse for de dyreartene og driftsformene de har. Det er krav om formell dyrevelferdskompetanse blant annet innen produksjon av slaktekylling og i havbruksnæringen. Mattilsynet foreslår et formelt kompetansekrav også for dyreholdere med storfe, svin, sau og geit. Kompetanse om dyrevelferd faller naturlig sammen med kompetanse om dyrehelse, som nå er et lovfestet krav. Mattilsynet oppfatter det slik at landbruksnæringen i dag støtter et slikt krav, i motsetning til da forskriftsfestede kompetansekrav ble tatt bort i 2010. Næringen er en avgjørende faktor for å tilby og utvikle kurs.

Dyrevelferden i samfunnet påvirkes av kunnskapen og holdningene hos folk flest, i næringslivet, i organisasjonene, hos politikerne, i media og i samfunnet ellers. Det er i dag stor interesse for dyrevelferd i det norske samfunnet. Men både kunnskap og holdninger varierer og er ikke nødvendigvis basert på fakta. Særinteresser kan få for stort gjennomslag til skade for dyrevelferden. Kunnskap om dyrevelferd må være tema i skoleverket fra tidlig alder for å kunne forme gode holdninger.

Alle som arbeider profesjonelt med dyr, bør ha solid og relevant kompetanse på dyrevelferd. Det forventes at veterinærer i dag kan mye om dyrevelferd og kan gi god veiledning til kunder og andre.

Dyrevelferdsinspektørene i Mattilsynet må åpenbart ha god kompetanse om dyrevelferd. Grunnutdanning som veterinær, fiskehelsebiolog e.l. gir et solid og viktig grunnlag, men ytterligere

opplæring i Mattilsynet om regelverket og offentlig kontroll er nødvendig. Med begrenset tilgang på veterinærer kan det være aktuelt å rekruttere også fra andre yrkesgrupper til dette arbeidet. Det forutsetter en nærmere definert grunnkompetanse om dyr, dyrehelse, dyreatferd og dyrevelferd.

Stortingsmeldingen bør omtale hvilke tiltak som kan bidra til å sikre kompetente dyreholdere og hindre at inkompetente dyreholdere utsetter dyr for lidelser. Stortingsmeldingen bør omhandle hvilke tilbud om opplæring i dyrevelferd som finnes eller kan opprettes.

Stortingsmeldingen bør si noe om hvordan allmenn kunnskap og holdninger i samfunnet kan sikres og utvikles gjennom skoleverket, samfunnsdebatten, informasjonskampanjer og veiledning. Stortingsmeldingen bør si noe om hvordan Mattilsynet skal sikre at inspektørene innen dyrevelferd har solid og bred kunnskap om dyr og dyrevelferd.

7. DYREVELFERDSMERKING

Det finnes i dag enkelte frivillige, private merkeordninger i Norge, for eksempel merking av produksjonsform på eggkartongene og Dyrevernalliansens merkeordning. Videre er det stort påtrykk for å få til dyrevelferdsmerking fra EU-borgerne, og det finnes i dag en lang rekke merkeordninger i EU, som helt eller delvis omfatter dyrevelferd. Økologiregelverket har også noen krav om mer dyrevennlige produksjonsformer. EU har lagt fram en rapport om dyrevelferdsmerking¹, som blant annet diskuterer i hvilken grad merkingen faktisk får forbrukerne til å endre handlevaner, dokumentasjon av etterlevelse, hvordan gevinsten av dyrere produkter fordeles i produksjonskjeden, og om merkingen skal være obligatorisk eller frivillig. Viktige tema er også dyrevennlig produksjonsform kontra dokumentert velferd i aktuelle dyrehold, og om merkingen skal omfatte hele kjeden «fra fødsel til død».

Det er relevant å diskutere i hvilken grad dyrevelferdsmerking bør spille en rolle i tillegg til, men ikke som erstatning for, at alle dyr skal sikres god nok velferd gjennom et godt regelverk, gode systemer og god offentlig kontroll.

Stortingsmeldingen bør omtale fordeler og ulemper ved dyrevelferdsmerking, herunder effekten på den totale dyrevelferden i Norge og hvem som eventuelt skal sørge for troverdig dokumentasjon av etterlevelse.

8. BEHOV FOR MER FORSKNING INNEN DYREVELFERD

Det er et mål at dyrevelferdsregelverket skal være kunnskapsbasert. Ifølge dyrevelferdsloven § 3 skal dyr beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger som brukes til dyr, skal være egnet til å ivareta hensynet til dyrenes velferd (§ 8).

Dyr skal holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov. Dyrs levemiljø skal fremme god helse og bidra til trygghet og trivsel (§ 23). Men ofte mangler tilstrekkelige data om dyrs behov og hva som medfører påkjenninger og belastninger. Tilgjengelig kunnskap dekker heller ikke alltid relevante norske driftsformer. Dette er jevnlig en utfordring når Mattilsynet skal utarbeide regelverk og begrunne vedtak. Forskningen er også ofte mer rettet mot forhold som påvirker driftsresultatet, som kjøttkvalitet eller vekst, enn mot dyrevelferd.

Stortingsmeldingen bør omtale forskningsbehov innen dyrevelferd for produksjonsdyr inkludert fisk og mulige tiltak for å stimulere til slik forskning basert på norske forhold.

¹ [EC Maestre, M., Campbell, L., Etienne, J., et al., Study on animal welfare labelling final report, 2022 \(1\).pdf](#)

9. KUNNSKAPSSTØTTE OG RISIKOVURDERINGER

Mattilsynet har behov for god kunnskapsstøtte og solide risikovurderinger innen dyrevelferd. VI, HI, og VKM fyller disse rollene i dag. Mye kunnskap og forskning om dyrevelferd og dyrevennlige produksjonsformer foregår også på NMBU (inkludert NMBU-Veterinærhøgskolen). Vi tror NMBU har en viktig rolle å spille som en del av kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen.

Stortingsmeldingen bør omtale behovet for og tilgangen til kunnskapsstøtte, og for god samordning og forsterkning på tvers av de aktuelle forskningsmiljøene.

10. RÅDET FOR DYREETIKK

Forsvarlig dyrevelferd handler i stor grad om etikk. Det gjenspeiles i dyrevelferdslovens formål om å fremme respekt for dyr, og i bestemmelsen om dyrs egenverdi. I § 3 legger loven opp til etiske vurderinger både når det gjelder hva det vil si å behandle dyr «godt», og hva som er «unødige påkjenninger og belastninger». Rådet for dyreetikk har derfor en viktig rolle i å gi innspill til myndighetene og næringen, og bidra til samfunnsdebatten og rettsutviklingen på et høyt fagetisk nivå.

Rådet utgir jevnlig uttalelser, gir høringsvar og holder dyreetikkonferanser. Likevel er vi i tvil om hvor kjent Rådet er utenfor dyrevelferdsmiljøene, og hvilken gjennomslagskraft de har. Vi opplever at noen uttalelser fra rådet ligger i grenseland mellom etiske vurderinger og risikovurderinger. Rådets mandat fremstår som foreldet sett i lys av at vi har både fått VKM og forsøksdyrkomiteen siden den gang. Vi mener mandatets kulepunkt 2 (om bioteknologiske prinsipper), 3 (om genetisk mangfold og ville biologiske ressurser) og 4 (om endringer i lovverk og forvaltningspraksis) ligger på utsiden av rent etiske vurderinger. Vi er kjent med at Rådet har sendt innspill til departementet om et oppdatert mandat.

Stortingsmeldingen bør omtale rollen til Rådet for dyreetikk med mål om å gi dem et nytt og mer spisset mandat, og en tydeligere tyngde i den etiske samfunnsdebatten om dyrehold og dyrevelferd.

11. ORGANISERINGEN AV DEN OFFENTLIGE DYREVELFERDSFORVALTNINGEN

Forvaltningen av dyrevelferdsloven må ha som premiss at «dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker». Videre at dyr «skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødvendige belastninger og påkjenninger». Samtidig må forvaltningen legge til grunn at hold og bruk av dyr for menneskers nytte og glede er et legitimt formål. Dyr skal ikke beskyttes mot enhver belastning. De skal bare «beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger».

Forvaltningen må ta hensyn både til dyrene og til økonomiske og praktiske forhold i de ulike dyreholdene, næringene, produksjonsformene og bruksområdene, og se de ulike hensynene i sammenheng. Ansvar for forvaltningen av dyrevelferd for henholdsvis landdyr og akvatiske dyr er delt mellom to ulike departementer. Ansvar for natur og miljø, som er av stor betydning for ville dyrs velferd, ligger primært i et tredje departement. Det er viktig at de tre departementene er koordinert i sin forvaltning av dyrevelferdsloven på overordnet nivå, slik at det ikke utvikler seg ulike forståelse av lovens krav, og at det er enighet om hvordan hensynet til økonomi og næringsaktivitet skal balanseres mot hensynet til miljøet og dyrevelferden.

Mange mener at dyrevelferd ikke får tilstrekkelig oppmerksomhet og prioritet i en etat med et så omfattende samfunnsoppdrag som Mattilsynets. Dyrevelferd og dyrehelse henger imidlertid nøye sammen, og produksjonsdyras helse har stor betydning for folkehelse, mattrygghet og matsikkerhet. Helsen også hos kjæledyr og hobbydyr har betydning for folkehelsen, og velferden til folk og dyr

påvirker hverandre. Verdens dyrehelseorganisasjon WOAAH legger konseptene «One Health»² og «One Welfare» til grunn³.

Mattilsynet er landets klart viktigste arbeidsplass for veterinærer, og er til stede over hele landet. Veterinærene (og fiskehelsebiologer for fisk) er eneste yrkesgruppe som dekker den nødvendige kompetansen og er trent i å se dyrehelse og dyrevelferd i sammenheng.

Vi mener derfor helkjede-konseptet «fjord til bord» og «jord til bord» er riktig, og at Mattilsynet fortsatt må forvalte regelverket om både helse og velferd for alle dyr. Å ta dyrevelferdstilsynet ut av Mattilsynet vil både hindre en bred bruk av kompetanse og kreve mye ekstra ressurser.

Det er viktig at ambisjonsnivået og bevilgningene til forvaltningens arbeid med dyrevelferd henger sammen.

Stortingsmeldingen bør omhandle koordineringen av LMDs og NFDs forvaltning av dyrevelferdsloven, og omtale Mattilsynets rolle som direktorat og tilsynsorgan for dyrevelferd.

12. REGELVERKSUTVIKLING

Dyrevelferdsloven er en generelt formulert lov med hjemler for mer detaljerte forskrifter.

Dyrevelferd er en del av EØS-avtalen, og EU-regelverket er tatt inn i norske forskrifter. Det er to forordninger om dyrevelferd ved henholdsvis næringsmessig transport av dyr og avlivning av dyr. Det er seks direktiver om velferd for henholdsvis produksjonsdyr generelt, kalv, svin, verpehøns, slaktekylling og forsøksdyr. EU-regelverket er i hovedsak minstekrav med muligheter for nasjonale tillegg og strengere regler. Denne muligheten har Norge i stor grad benyttet.

Det har skjedd lite utvikling av dyrevelferdsregelverket i EU de siste 10-15 årene. Dette endret seg i 2021, da EU iverksatte en full gjennomgang av regelverket. Dette inngår i den store satsningen Green Deal og Farm to Fork, og er knyttet til EUs plattform for dyrevelferd⁴. Arbeidet er ment å ha rask fremdrift, og de første utkastene til nytt regelverk blir lagt frem mot slutten av 2022. Målsettingen er å oversende regelverksutkast til Råd og Parlament for fastsettelse i slutten av 2023. Dette kan få stor betydning både for Mattilsynets arbeid med regelverksutvikling, og for dyreholderne. Vi må regne med videre utvikling også etter 2023, og regelverket skal tas inn i norsk rett og gjøres kjent.

Stortingsmeldingen bør omtale hvordan norske myndigheter ønsker å prioritere og følge opp det nye EU-regelverket, og hvilke tema det er særlig viktig å ha oppmerksomheten rettet mot.

Vi har også mye rent nasjonalt regelverk om dyrevelferd. Det har foregått en kontinuerlig utvikling av dette regelverket både før og etter at dyrevelferdsloven av 2009 trådte i kraft. Mye har vært basert på anbefalinger i Stortingsmelding nr 12 (2002-2003), eller ivaretar forhold som tidligere var regulert direkte i dyrevernloven av 1974.

Stortingsmeldingen bør omhandle gjeldende regelverk om dyrevelferd, hvilken effekt det har, hvilken regelverksutvikling som pågår både nasjonalt og i EU, og hva denne utviklingen bør omfatte.

13. TILSYN OG KONTROLL

Fysiske tilsyn i dyreholdet er i de fleste tilfeller nødvendig for å utøve forsvarlig offentlig kontroll, men inspeksjonene er ressurskrevende og gir bare et øyeblikksbilde av situasjonen. Vurdering av

² [You searched for - WOAAH - World Organisation for Animal Health](#)

³ [4th OIE Global Conference on Animal welfare: towards a new global strategy on animal welfare - WOAAH - World Organisation for Animal Health](#)

⁴ [EU Platform on Animal Welfare \(europa.eu\)](#)

gode data fra f.eks. slakteresultater og fremlegging av forskriftsfestet dokumentasjon om driften gir et bredere grunnlag for gode vurderinger av tilstanden.

For best mulig utnyttelse av ressursene må fysiske tilsyn være mest mulig målrettet og basert på best mulig kunnskap om dyreholdene. Forebygging og tidlig oppfølging gir best resultater for dyrevelferden og mindre ressursbruk for tilsynet. Høsting, deling og bruk av data vil derfor være viktig for vurderingen av tilstand og utvikling, for å kunne oppdage problemdyrehold tidlig, og for risikobasert tilsyn. GDPR-lovgivningen kan imidlertid skape utfordringer for deling av data.

Stortingsmeldingen bør omtale behovet for fysiske tilsyn i dyreholdene og tilgang til, bruk og deling av data om dyreholdene, både dem Mattilsynet selv registrerer, og data fra næringen. Utfordringer og løsninger omkring GDPR-hensyn bør omtales.

14. DYREPOLITI

Dyrekrimgrupper er nå på plass i alle politidistrikt, og en nasjonal retningslinje er utarbeidet. Erfaringen tyder på at denne ordningen har ført til et mer koordinert og effektivt samarbeid mellom politiet og Mattilsynet, og at flere straffesaker om dyrevelferd blir ført gjennom rettsapparatet på en god måte.

Stortingsmeldingen bør omtale ordningen med dyrepoliti, både hva som er oppnådd, og hvordan ordningen bør utvikles videre.

15. NÆRINGSORGANISASJONENES ROLLE

Innen landdyrområdet har næringens organisasjoner og varemottakerne de siste årene tatt en tydeligere rolle i arbeidet med å fremme dyrevelferd, og i havbruksnæringen spiller ulike fiskehelse- og rådgivningstjenester en viktig rolle. Dette er viktige støttespillere for å hjelpe de dyreholderne som kan og vil, til å ivareta dyrene sin i tråd med dyrevelferdsregelverket. Viktige eksempler er kunnskapsutvikling, kompetanseheving gjennom veiledning og kurs, dyrevelferdsprogrammer, rådgivningstjenester og KSL. Næringen har selvsagt også en egeninteresse i slike tiltak, av hensyn til både HMS og omdømme.

Stortingsmeldingen bør omhandle næringens rolle i dyrevelferdsarbeidet og aktuelle drivere. Det bør vurderes å forskriftsfeste krav om dyrevelferdsprogram for alle produksjonsdyr. Næringens rolle for å ivareta formelle kompetansekrav bør fremheves. Betydningen av KSL-revisjoner bør også nevnes.

16. BRUK AV DYR TIL FORSKNING OG VITENSKAPELIGE FORMÅL

Mye er endret siden forrige stortingsmelding: Mattilsynet forvalter regelverket om forsøksdyr, en uavhengig forsøksdyrkomite er opprettet, prinsippet 3 R er lovfestet, og EUs forsøksdirektiv er tatt inn i norsk rett.

Det er en grunnleggende etisk utfordring at dyr i forskningen lovlig kan påføres påkjenninger og belastninger som det ikke er tillatt å påføre andre dyr. Denne utfordringen forholder lovverket seg til gjennom kravet om tillatelse og prinsippet 3R (Reduce – Replace – Refine). Mange ønsker å fase helt ut bruken av levende dyr i forsøk. Samtidig brukes et urovekkende høyt antall fisk i forsøk i Norge.

Den norske forsøksdyrkomiteen leverte i 2020 en grundig gjennomgang av temaet.⁵ Komiteen skrev: «For å oppnå vesentlig fremgang i reduksjon av bruken av forsøksdyr kreves det et tydelig

⁵ [Microsoft Word - Forsøksdyrkomitéens uttalelse Overgang til forskning uten forsøksdyr v140820.docx \(forsoksdyrkomiteen.no\)](#)

retningsvalg, klare målsetninger og konkrete tiltak». Komiteen anbefaler blant annet å opprette et norsk 3R-senter. Norske Norecopa⁶ er i dag en internasjonalt anerkjent plattform for 3R og bør være et naturlig utgangspunkt for et slikt senter.

Avgrænsingen av forsøksdyrforskriftens virkeområde er uavklart på enkelte områder. Det gjelder særlig såkalt «forvaltningsmerking» av ville dyr og utprøving av nye metoder. Det siste gjelder særlig for havbruksnæringen, mens det virtuelle strømgjerdet Nofence er et eksempel fra husdyrnæringen.

Stortingsmeldingen bør omtale status for dagens bruk av forsøksdyr, kost/nytte og etiske dilemmaer, aktuelle strategier for å minske bruken, potensialet i et 3R-senter og avgrænsingen av forsøksdyrforskriftens virkeområde.

B SPESIELL DEL – AKVATISKE DYR

OPPDRETT

1. BAKGRUNN

Regjeringen har gjennom Hurdalsplattformen ambisjoner om at «Norge skal lede an i utviklingen av verdens mest produktive og miljøvennlige havbruksnæring med produksjon av matressurser til et voksende verdensmarked». De vil videre «legge til rette for forenkling, opprydding i regelverk og bedre samarbeid mellom myndighetene og næringen for å sikre mer helhetlig forvaltning, bedre bærekraft og bedre fiskevelferd»⁷.

Siden gjeldende stortingsmelding om dyrevelferd (2002/2003)⁸ ble fastsatt, har salget av laksefisk nesten tredoblet seg⁹, og næringen har utviklet seg fra mindre firma til store nasjonale og multinasjonale konsern. I tillegg har det vært en betydelig utvikling mot store og mer eksponerte lokaliteter med avansert teknologi. Det er vokst fram en stor, ny næring bestående av leverandører og andre som yter tjenester til oppdrettsnæringen. Fartøy og utstyr for avlusning og operasjoner utgjør en stor del av dette. Vi har fått mer kunnskap om fiskevelferd og det er utviklet en rekke velferdsindikatorer for oppdrettslaks.

Fangst og produksjon av rensefisk er vokst fram til en egen næring av betydelig størrelse. Bruken av rensefisk økte kraftig i takt med at legemidler mot lakselus viste redusert effekt. I tillegg til fangst av vill leppefisk ble det etablert oppdrettsanlegg for rognkjeks og berggylt.

Veterinærinstituttets fiskehelse rapport (2021)¹⁰ og Havforskningsinstituttets risikoreport (2022)¹¹ beskriver en situasjon med store dyrevelferdsmessige utfordringer, som vi kjenner igjen fra Mattilsynets tilsynsarbeid.

Høy produksjon av laks har i flere områder ført til et betydelig problem med lakselus og et stort behov for å behandle. Selv om bildet er sammensatt, er behandling mot lakselus en av årsakene til den høye dødeligheten og dårlig velferd i flere anlegg. Innføring av trafikklyssystemet har gitt insentiver til å behandle fisken, siden lave nivå av lakselus kan gi produksjonsvekst. Både listeførte og ikke listeførte sykdommer utgjør fortsatt et betydelig velferdsproblem, og problemstillinger knyttet til ikke-smittsomme sykdommer og produksjonslidelser gir fortsatt redusert velferd (Fiskehelse rapporten 2021).

⁶ [Norecopa](#)

⁷ [Hurdalsplattformen - regjeringen.no](#)

⁸ [St.meld. nr. 12 \(2002-2003\) - regjeringen.no](#)

⁹ [Salg av laks og regnbueørret | Fiskeridirektoratet](#)

¹⁰ [Fiskehelse rapporten 2021 \(vetinst.no\)](#)

¹¹ [Risikoreport norsk fiskeoppdrett 2022 - risikovurdering | Havforskningsinstituttet \(hi.no\)](#)

Havforskningsinstituttet har i sin risikovurdering¹¹ vurdert risiko for dårlig velferd hos rognkjeks og leppefisk i laksemerder som høy. Særlig sykdom, parasitter, stress og skader vurderes å være langt fra ønsket tilstand. Havforskningsinstituttet vurderer kunnskapsstyrken både for risikovurderingen av rognkjeks og leppefisk totalt sett som god.

2. OVERORDNEDE INNSPILL

Vi har fått mer kunnskap og det er utviklet løsninger på noen av utfordringene, men nye er oppstått siden forrige melding, og det er fortsatt store utfordringer knyttet til fiskevelferd. Samtidig er akvakulturnæringen i rask utvikling, og dette gir nye muligheter og utfordringer for fiskevelferden.

Det må legges større vekt på fiskehelse og fiskevelferd for å nå målet om bærekraftig vekst i næringen i årene fremover. Samfunn og forbruker vil stille økende krav til bærekraft generelt og dyrevelferd spesielt i matproduksjonen i takt med utviklingen i samfunnet generelt. Det er viktig at norsk oppdrettsnæring holder tritt med og helst er i forkant av trendene for å være konkurransedyktige også i det internasjonale markedet. Tilliten til norsk oppdrettsfisk kan svekkes dersom velferden i Norge oppleves som dårlig.

Mattilsynet er bekymret over det høye antallet fisk som dør både i smoltfasen og i sjøfasen, samt gjentatte belastende behandlinger som svekker og i verste fall skader fisken. Vi ser i flere saker at dyrevelferden til oppdrettsfisk ofte er underordnet andre hensyn, og konsekvensen av dette kan for eksempel bli at behandling mot lakselus velges foran utslakting til tross for at fiskens helsetilstand gjør at det ikke er forsvarlig å behandle den. Det er ikke uvanlig at fisk og fiskegrupper med stor sårproblematikk ikke avlives, men at fisk med sår dør en langsom død av skadene, noe som er uakseptabelt hos for eksempel svin.

Mattilsynet mener at fiskevelferd må gis høyere prioritet og at det bør lages tydeligere incentiver for å prioritere fiskevelferd. Dette kan gjøres ved å benytte konkrete og målbare velferdsindikatorer som parameter for å premiere god velferd. Dette kan for eksempel være å tillate utvidelse av produksjonen eller andre økonomiske incentiver, alternativt innføre konkrete konsekvenser for driftsomfang ved dårlige resultater. Hvilke velferdsindikatorer som skal benyttes må besluttes etter utredninger fra kunnskapsstøtte om hvilke parameter som vil være mest effektive.

Stortingsmeldingen bør ha en grundig behandling av dagens situasjon for oppdrettsfisken og ta høyde for behovet for å kunne måle utviklingen og drive kontinuerlig forbedring. Det er også behov for å formulere noen mål for fremgangen som kan følges opp gjennom innføring av dyrevelferdsindikatorer.

3. VIDEREFØRING AV «FØRE VAR PRINSIPPET»

«Føre-var» er et viktig prinsipp i stortingsmelding om dyrevelferd (2002-2003)⁸. Dette begrunnes på følgende måte:

«På den annen side kan det å skulle bevise alt med vitenskapelige undersøkelser gjøre at vi mister evnen til å bruke innlevelsessevne og sunn fornuft. Blir vi for opptatt av detaljer, kan verdifull informasjon om helheten gå tapt. Det er ikke gitt at alt som måles betyr noe, og det er heller ikke sikkert at det som betyr mest lar seg måle. En «føre var» holdning, også på dette området, er derfor vesentlig. Selv om det skulle eksistere en liten tvil om fisk faktisk føler smerte på lignende måte som pattedyr, bør vi handle som om den gjør det.»

Til tross for at det i dag finnes mer kunnskap og bedre velferdsindikatorer, er begrunnelsen for å legge en «føre var» holdning til grunn fortsatt relevant. Bruk av et «føre var»-prinsipp må imidlertid ikke føre til uforutsigbare forventninger til næringen og/eller gi økt risiko for at offentlig forvaltning stiller krav som ikke er enhetlige og forholdsmessige.

Stortingsmeldingen bør drøfte prinsippet om en «føre var» holdning, og hva det evt. skal bety for de kravene som stilles til næringen og den offentlige forvaltningen.

4. REGELVERKSUTVIKLING

Myndighetene må sikre gode og forutsigbare rammebetingelser for næringene og en forvaltning som kan ivareta hensynet til fiskens helse, velferd og miljøet samtidig som hensynet til vekst og utvikling ikke begrenses unødig. Regelverk og forvaltning må være basert på kunnskap. En forutsetning for å lykkes er at det fremskaffes kunnskap som holder tritt med utviklingen i havbruksnæringen.

Dagens oppdrettsnæring reguleres i dag av matloven, dyrevelferdsloven og lov om dyrehelsepersonell som Mattilsynet forvalter. I tillegg kommer en rekke andre lover som forvaltes av de andre tilsynsmyndighetene. Mattilsynet erfarer situasjoner der næringshensyn og økonomi eller miljøhensyn kommer i konflikt med hensynet til fiskens helse og velferd.

I stortingsmelding om dyrevelferd (2002-2003)⁸ pekes det på at det er få dyrevelferdskrav rettet mot fisk. *«I en dyrevelferdsmessig sammenheng er det grunn til å peke på mangelen på regelverk for en så stor animalsk produksjon. I løpet av bare 30 år har oppdrettsfisken blitt vårt klart viktigste husdyr, i en produksjon som er preget av en «industriell karakter» der «besetningsstørrelsen» er mye større enn det man finner innenfor andre arter husdyrhold i Norge»*

Siden den gang er dyrevelferdskrav tatt inn i akvakulturdriftsforskriften, transportforskriften, slakteriforskriften og etableringsforskriften, og det har vært store endringer i EU-regelverket knyttet til fiskehelse. Det er i løpet av denne perioden først fastsatt et EU-direktiv for fiskehelse som siden er erstattet av ny dyrehelseforordning. Det er i dag ikke tilsvarende EU-regelverk for fiskevelferd, men det finnes noen generelle krav til transport og slakteri. Det jobbes nå i EU med en ny dyrevelferdsforordning som også er ment å omfatte akvatiske dyr.

Dagens krav i regelverket er i hovedsak funksjonskrav, og dyrevelferdsloven og lovens forarbeider gir rom for tolkning. En forvaltning etter funksjonskrav/målstyrt regelverk krever tydelige mål og føringer som gjør det mulig å fastslå hvor grensen går mellom i dette tilfellet akseptabel og uakseptabel fiskevelferd.

I lys av at oppdrettsnæringen har utviklet og tatt i bruk mer høyteknologiske installasjoner tror vi at et nytt, målrettet regelverk med funksjonsbaserte krav til dyrevelferd i akvakulturanlegg kan være veien å gå. På denne måten kan regelverket angi mål, være teknologinøytralt og legge opp til at aktørene selv må dokumentere at driften er velferdsmessig forsvarlig i sitt internkontrollsystem¹² gjennom standardiserte krav. Funksjonsbaserte krav og standardisering vil være særlig nyttig når det gjelder krav til å dokumentere at nye metoder og ny teknologi er velferdsmessig forsvarlig. Samtidig vil dette gjøre at Mattilsynet i større grad kan tilpasse sin tilsynsmetodikk og verktøy i tråd med den teknologiske utviklingen i næringen.

Stortingsmeldingen bør drøfte om det er problematiske målkonflikter i lovverket og bidra til å avklare hvordan ulike hensyn skal vektlegges for å ivareta dyrevelferden og beskytte mot unødig lidelse. I tillegg er det behov for å vurdere om dagens regelverk er egnet til å vareta dyrevelferden og hvordan det bør videreutvikles for å sikre Norge en ledende posisjon i verden når det gjelder fiskevelferd.

5. TILDELING

Tildelingsprosessen skjer i to trinn. Først blir det gitt en tillatelse til å produsere et gitt volum innenfor et definert område. Deretter må det søkes om å drive på en bestemt lokalitet. Mattilsynet behandler slike søknader etter dyrevelferdsloven og matloven. Mattilsynets behandling skjer altså

¹² [Forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen \(IK-Akvakultur\) - Lovdata](#)

først etter Fiskeridirektoratet har gitt tilsagn om et gitt produksjonsvolum etter ofte gitte vilkår, og oppdretter har kjøpt og betalt for tillatelsen.

Den samme prosessen skjer også ved tildeling av nye akvakulturtillatelser til særlige formål som stamfisktillatelser, forskningstillatelser, utviklingstillatelser og de grønne tillatelsene. I dag kommer vurderinger om utstyr og teknologi er egnet så sent inn i tildelingsprosessen at det kan bli meget krevende å fatte vedtak som sikrer/styrker dyrevelferden i vurderingen opp mot økonomiske hensyn.

Selv om det forventes at krav i matloven og dyrevelferdsloven legges til grunn ved utvikling av nye konsepter (for eksempel utviklingstillatelser), erfarer vi at Mattilsynet i mange tilfeller kommer så sent inn i prosessen at utviklingen av konsepter er kommet langt. I tilfeller der hensynet til fiskens helse og velferd ikke er tilstrekkelig vektlagt, er det utfordrende for Mattilsynet å avslå etablering på lokalitet. Dette fordi det allerede er investert betydelig ressurser og beløp i utvikling av konsept samt og kjøp av tillatelsen.

Stortingsmeldingen bør omhandle hvordan man kan sikre at hensynet til fiskens helse og velferd blir vektlagt gjennom hele prosessen fra tildeling til slakt.

6. PRODUKSJONSREGULERING

Trafikklyssystemet regulerer veksten i norsk laksenæring, og det er varslet at det skal gjøres en revisjon av denne ordningen. Lakselus sin påvirkning på ville laksebestander er så langt den eneste indikatoren i systemet. Krav til lave lusegrenser gjør at dyreholder må iverksette tiltak for å overholde disse og ofte velger å behandle fisken framfor å slakte ut eller sette ut mindre fisk på lokaliteten. Trafikklyssystemet åpner også for unntaksvekst¹³, dersom man har svært lave lusetall (færre enn 0,1 voksne hunnlus per fisk) og maksimalt én medikamentell behandling i en gitt tidsperiode. Konsekvensen er at bruk av ikke-medikamentelle metoder har økt. Mange oppdrettere klarer med disse metodene å holde lusenivået i anleggene nede slik at de kvalifiseres til unntak og får tillatelse til vekst uavhengig av miljøstatusen som blir gitt i produksjonsområdet. Det legges ikke vekt på at flere anlegg som har fått vekst har hatt svært høy dødelighet og redusert velferd i forkant. Mattilsynet mener at indikator på lus ikke kan brukes alene og at indikator for velferd også bør være en del av systemet. Dette mener vi vil være viktig for formålet bak trafikklyssystemet som jo er bærekraftig vekst.

Å bruke maksimal tillat biomasse (MTB) er en omtale av levende dyr som ikke fremmer gode holdninger til dyrevelferd, og gir heller ikke incentiver for å få ned dødeligheten. Reguleringen stimulerer heller til større utsett av fisk enn det som er optimalt, og utsortering av den største fisken til slakt uavhengig av tilstand.

7. DIGITALISERING OG BRUK AV DATA FOR BEDRE DYREVELFERD

Innovasjonskraften i næringen er stor, og teknologiutviklingen innenfor havbruket går raskt. Nye bruksområder for data (som kunstig intelligens) og nye datainnsamlingsmetoder (som kamerasyn) representerer ikke bare en måte å skape mer effektiv produksjon, men også forbedre fiskevelferd. Med mer innsikt i faktiske forhold gjennom nye digitale løsninger vil det være mulig for næringen og forvaltningen å oppdage problemer tidligere, samt å predikere utviklingen på nøkkelindikatorer. Allerede i dag utvikler leverandører verktøy som gir informasjon og beslutningsstøtte knyttet fiskehelse og fiskevelferd, og vi forventer at slike løsninger vil bli mer utbredt med tiden.

Det er viktig at både forvaltningen og næringen gjennom deling av data får god oversikt over tilstanden i næringen. Økt datadeling er en viktig forutsetning for å skape en kunnskapsutveksling i næringen på drivere for velferd, og vil bidra til å løfte velferden i næringen som en helhet.

¹³ [Forskrift om produksjonsområder for akvakultur av matfisk i sjø av laks, ørret og regnbueørret \(produksjonsområdeforskriften\) - Lovdata](#)

Samtidig må vi bli mer effektive i å utnytte data forvaltningen har tilgang på i dag. Økt bruk av data, i kombinasjon med nye standarder og velferdsindikatorer, vil gi tilsynet et bedre grunnlag for å sette sammen digitale løsninger og tjenester. Dette kan videre gi oss evnen til å evaluere status i en bredere sammenheng, og utføre et mer risikobasert tilsyn. I tillegg kan det gi oss et mer effektivt tilsyn hvor vi bruker ressursene våre der vi får best mulig effekt, heller enn å følge opp enkeltfeil og mangler.

Et tilleggselement er offentlighetens innsyn i data som en driver for velferd. Mattilsynet jobber nå med å utrede en offentliggjøring av dødelighetsdata på både selskap-, lokalitet- og merd nivå. Vi har tro på at dette også vil ha en viss forebyggende effekt på god velferd og lavere dødelighet.

Stortingsmeldingen bør omhandle hvordan mer deling og bruk av felles data på tvers av næringsaktører, forvaltning og kunnskapsstøtte kan bidra til bedre dyrevelferd.

8. RENSEFISK

Stortingsmeldingen fra 2003 omtaler i liten eller ingen grad velferden til rensefisk. Forrige regjering sier i havbruksstrategien *«at alle fiskearter som holdes i norsk fiskeoppdrett, er likt beskyttet av dyrevelferdsloven. De viktigste helse- og velferdsutfordringene for rensefisk er høy dødelighet, problemer som direkte eller indirekte følger av håndtering, sårutvikling og flere bakterielle sykdommer. Den høye dødeligheten, samt helse- og velferdsutfordringene man ser i forbindelse med bruken av rensefisk, gjør det naturlig å sette spørsmålsteget ved om bruken av rensefisk vil kunne fortsette. Hvis næringen i årene som kommer ikke kan dokumentere på en tilfredsstillende måte at rensefisken kan leve gode liv i merdene og bidra vesentlig til bekjempelse av lakselus, ser regjeringen det som en naturlig konsekvens at bruken av rensefisk må avvikles.»*

Det er en rekke etiske og dyrevelferdsmessige problemstillinger knyttet til fangst, oppdrett og bruk av rensefisk. Mattilsynet stiller spørsmål om det innenfor dyrevelferdsloven er etisk forsvarlig å bruke rensefisk som metode for avlusing av en annen art. Et annet spørsmål er om de ulike artene av rensefisk, både villfanget og oppdrettet har forutsetninger til å tilpasse seg livet i laksemerdene, jf. DV-lovens § 22. Merder, lokalisering og drift er valgt ut fra laksens behov og ikke rensefiskens.

Dyrevelferdsloven rangerer ikke de ulike dyrearter. Dermed har alle dyr som er omfattet av dyrevelferdsloven samme rett til beskyttelse. Ifølge dyrevelferdsloven § 3 skal derfor også rensefisken beskyttes mot unødige farer og belastninger. Uansett hvordan ordet «unødig» i Dyrevelferdsloven § 3 tolkes, kan det ikke bestrides at rensefisken utsettes for unødige påkjenninger og belastninger, ettersom både effekten ved bruk av lakselus ikke er godt dokumentert og det er knyttet store velferdsutfordringer og høy dødelighet til driften, jf. kravet til forsvarlig velferd.

Samtlige faginstanser, inkludert rådet for dyreetikk og Mattilsynet har lenge ytret at dersom det ikke skjer vesentlige forbedringer i velferden og dødeligheten for rensefisk, er det ikke forsvarlig å tillate praksisen videre, og forbedringene har ennå ikke kommet.

Stortingsmeldingen bør omtale fangst, oppdrett og bruk av rensefisk og hvilke krav som bør stilles.

9. FORSØKSDYR - FISK

Bruken av forsøksfisk er svært høy i Norge. Utvikling av nye metoder og teknologi, herunder også avlusingsmetoder, driver bruken av forsøksfisk opp. Den raske innovasjonstakten og behovet for å løse utfordringer raskt, motiverer for å gå rett på storskala forsøk, uten å gå veien om utprøvinger i mindre skala først. Mange forsøk gjennomføres også i kommersielle tillatelser, der hensynet til den kommersielle driften ofte prioriteres framfor hensynet til forsøksplanen dersom det er motstridende interesser.

I tillegg til søknadspliktige utprøvinger er det etablert en ordning for innmelding av utprøvinger som ikke omfattes av forsøksdyrforskriften. Grensegangen mellom søknadspliktige og meldepliktige utprøvinger oppleves som uklar. I tillegg til forsøk og utprøvinger som er omsøkt eller meldt inn er det grunn til å anta at det fortsatt gjennomføres utprøvinger som skulle vært omsøkt eller meldt inn.

Stortingsmeldingen bør diskutere problemstillinger knyttet til bruken av fisk i forsøk og utprøving i metode- og teknologiutviklingen i akvakulturnæringen, og angi retning for veien videre.

10. ANDRE ARTER I OPPDRETT

Selv om laks er den desidert største oppdrettsarten i Norge, drives det også oppdrett på regnbueørret, torsk, kveite, piggvar mm i sjø. I tillegg til dette er det innlandsoppdrett av bl.a. ørret og røye. Kunnskapsgrunnlaget mht. hva som skal til for å gi disse artene god velferd i oppdrett varierer, og er til dels mangelfull. Mattilsynet har ikke hatt kapasitet til å lage veiledere tilpasset hver art, og veiledningen kan oppleves som lite relevant for andre arter, når denne bærer preg av å være laget med henblikk på situasjonen for laks og regnbueørret.

I tillegg til arter som er etablert i norsk oppdrett er det sannsynlig at det vil bli interesse for å utvikle oppdrettsanlegg basert på arter som vi i dag ikke har i norsk oppdrett.

Stortingsmeldingen bør diskutere kunnskapsgrunnlaget mht. velferd for andre oppdrettsarter enn laks. Videre bør det i meldingen skisseres forslag til hvordan kunnskapshull kan lukkes og hvordan man skal sikre at andre arter og eventuelle nye arter som tas i bruk i oppdrett får god velferd.

VILLFISK OG TIFOTKREPS

1. BAKGRUNN

I den forrige meldingen er både tradisjonelt fiske og bruk av fang og slipp-fiske omtalt, og det er foreslått to tiltak: 1) Fangstmetoder og redskap skal være godkjent ut fra dyrevernhensyn. 2) Departementet ser behov for en gjennomgang av rammene for fang og slipp.

Myndighetene har kun i liten grad regulert fangstmetodene i fiskeriene, og omfanget av fang og slipp har økt. Holdningene til villfisk som sansende dyr med en rekke velferdsbehov på lik linje med landdyr synes ikke å ha fått tilsvarende gjennomslag for villfisk som for oppdrettsfisk. Vi ser at det er behov for å se nærmere på hvordan vi effektivt kan nå ut til de gruppene som håndterer levende villfisk, slik at holdninger til, og dermed også håndtering av, villfisk som sansende dyr med velferdsbehov på lik linje med landdyr, etableres.

Nedenfor peker vi på noen problemstillinger knyttet til utøvelse av fiske, fang og slipp, samt velferd hos tifotkreps og blekksprut. I tillegg kunne vi skrevet om fiske etter rensefisk, fangstbasert akvakultur, spøkelsesgarn, mm.

Stortingsmeldingen bør gå gjennom ulike problemstillinger for velferden til villfisk og foreslå tiltak.

2. UTØVELSE AV FISKE

Stortingsmeldingens forslag om godkjenning av fangstmetoder og redskaper er ikke blitt gjennomført. Dyrevelferdsloven krever at alt fiske utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Loven gir også hjemmel til å fastsette forskrift om jakt, fangst og fiske på villlevende dyr. Per i dag skjer fiske fortsatt på måte som ikke ivaretar fiskevelferden. Noen fartøy har installert el-bedøvere uten at det er noen kontroll med disse.

Noen forskriftskrav er fastsatt siden den forrige meldingen kom: Fiskeridirektoratet har med bakgrunn i dyrevelferdshensyn de senere årene forskriftsfestet krav om røkting av diverse fangstredskaper som garn, liner og teiner. Man har imidlertid ikke sett nærmere på fangstmetodene med tanke på forskriftsregulering. Dette til tross for at det har skjedd en del på metodeutvikling de siste årene, og at det for tiden pågår et forskningsprosjekt hos Nofima. [Skal forske på etisk fiske - Nofima](#) I prosjektet «ethicatch» skal forskere finne ut hvordan villfisk kan fanges mest mulig skånsomt, for både å sikre fiskens velferd, god kvalitet og økonomisk gevinst. I november 2014 vurderte Rådet for dyreetikk fangstmetodene i tradisjonelt fiske. [Etiske vurderinger av fangstmetodene i kommersielt fiske - Rådet for dyreetikk \(radetfordyreetikk.no\)](#) De kom med flere anbefalinger.

Stortingsmeldingen bør omhandle vurderingene av ulike fangstmetoder og videre arbeid med å forbedre dagens metoder med hensyn til dyrevelferden.

3. FANG OG SLIPP

Bruken av fang og slipp har økt i omfang siden 2003, både innen fritidsfiske av laks og regnbueørret, men også innen turistfiske i sjø (torsk, kveite mm). Dette skjer både i privat regi og hos kommersielle aktører som selger fiskeopplevelser og innkvartering mm. Ulike kommunale forskrifter har regler om fang og slipp – både forbud mot og krav om slik praksis.

Rendyrket fang og slipp-fiske der målet kun er å oppleve gleden og spenningen i å fiske for så å slippe fisken ut igjen, regnes å være i strid med dyrevelferdsloven og dermed forbudt. Et forbud er imidlertid ikke forskriftsfestet. Det er politisk bestemt at begrenset fang og slipp av laks og ørret er tillatt. Mattilsynet har gitt klare veiledninger om hvordan dette kan skje på en mest mulig skånsom måte. Vi kjenner likevel til at praksis varierer, og at rent fang og slipp-fiske ikke er uvanlig. Fang og slipp som eneste tiltak i elver med truede bestander ivaretar ikke dyrevelferdslovens krav. I kommersielt havfiske må aktørene forholde seg til dyrevelferdsloven, også overfor turister som kommer fra land med en annen holdning til slikt fiske.

Stortingsmeldingen bør vurdere behov for en forskrift for å regulere bruken av fang og slipp-fiske.

4. TIFOTKREPS OG BLEKKSPRUT

Tifotkreps og blekksprut er omfattet av dyrevelferdsloven. Allikevel ser vi at måten dyrene håndteres på og utstyret som benyttes, ikke alltid er akseptable. F.eks. kan krabber maskinelt "skrelles" levende for videreforedling ombord på skip. Også håndtering av levende krepsdyr i restauranter og som selges over disk til konsum, gir grunn til bekymring. I Norge har vi forskningsmiljøer som forsker på tifotkrepsarter og da spesielt velferden til dyrene ved transport, mellomlagring og avliving. Det er likevel fortsatt mye vi ikke vet om disse artene. Å bedøve og avlive tifotkreps på en human måte krever god kunnskap. Selv om Mattilsynet veileder om bedøving av tifotkreps på nettsidene, vet vi at bedøving og avliving av disse dyrene gjøres på uheldige måter, både i butikk, restaurant og av privatpersoner.

Stortingsmeldingen bør drøfte om det er behov for å forskriftsfeste forbud mot salg til konsument av levende tifotkreps, og settes krav om forsvarlig bedøving og avliving av disse dyrene.